

Mezey Katalin: Magyar Napló,
Ismernek téged 2014.

Mondják, hogy a normális emberek első emlékei négyéves kor körüliek. Aki korábban emlékszik vissza, az tehát nem normális ember. Az igazi író eleve nem normális ember (hiszen egyetlen normális ember sem gondolhatja, hogy az életnél fontosabbak a szavak). Mezey Katalin prózakötetének nyitó novellája az író két és fél éves kora körüli emlékét őrzi. Nem tudni, hogy amit megír, abból mennyi a valódi emlék, és mennyit képzel hozzá. De ez csak a normális emberek számára fontos. Az élményt kétészelni objektív és szubjektív élményfélre, hogy egy emlékhangulatból desztilláljuk a valóban megtörténtet: értelmetlen cél.

Áll a kisgyerek egy fölé magasodó, hosszú falnál az utca elején. Az út elején. És elindul. Még hívja a megszokott, a biztonságos, de már hívja a szokatlan, a bizonytalan. Minden lépése ezen a remegő határvonalon viszi. És ő ezt az érzékeny, érző határvonalat viszi magában tovább, egészen a sírig. E novellák hőse borzalmas korban nő föl: ebben a világban a megszokott is bizonytalan, és a szokatlan sem izgalmas, inkább félelmetes. Bárkit bármikor elvihetnek, bárkitől bármikor elvehetik például azt a kertészetet, amiért egész életében dolgozott, bárkinek a lakásába idegen embereket tunkolhatnak be arctalan hatalmasok.

A kötet fülszövege nem ad támpontot ahhoz, hogy eldöntsük, mennyire önéletrajzi novellák ezek. Ez azonban rögvést kiderül, ahogy belemélyedünk a könyvbe. Ám az önéletrajzi jelleg nem jelenti azt, hogy ez valamiféle napló volna. (Vagy ha igen, akkor szépirodalommal emelt lelki napló.) A szövegek tényarányait méricskélni persze fölösleges, hiszen a legádázabbul ténymániás olvasót sem hagyja érintetlenül az a mélység, amely az irodalom sajátja. Az egyik írás például azt eleveníti fel, hogy az elbeszélőt hároméves korában a család nem viszi el nagyapja temetésére, mert a felnőttek azt hiszik, hogy „az nem gyerekek való”. A halál megértése elől való menekülés társadalmi reflexei dolgoznak itt, ami előtt a kisgyerek értetlenül áll. „Pedig a temetésen mi is fontosak lennénk, mert a mi nagyapánk halt meg. Tetszett volna nekem ez a fontosság. Szerettem volna én lenni az a kislány, akinek temetik a nagyapáját.”

Lám, az igazi író már hároméves korában is az, és mint ilyen, ösztönösen tudja, hogy neki ott lett volna a helye, ahol a nagypapát temetik, hiszen ami a legmélyebben rossz, az ugyanakkor fontos tapasztalat, tehát jó. Így sejti meg a hároméves gyerek, hogy az intenzív élet többek közt abban áll, hogy az ember bátran kiteszi magát az érzések zűrzavarának. A kis novella megoldása az, hogy a kislány elképzeli magának a temetést. Ezután mindig várni fogja őt a képzelet birodalma, hogy ha máshol nem, hát legalább ott helyrezőkjenjen a kiszokott világ, beszűrődjön a hétköznapi események légterébe az ideák levegője.

A kötetben megörökített gyerekkor háttere: a negyvenes-ötvenes évek. A társadalmi változások, katalizmák ott derengenek a gyerekszem-látta események mögött. A bonyolult, érthetetlen felnőttvilág és a gyerek saját világa olykor összevillámlik. Egyszer csak idegen, hivatalos emberek jönnek, és kidöntik a kertészet kerítését. Azt mondják, ide hamarosan házakat épít az új rend. A gyerek nem érti, mi történik, de érzi, hogy valami rettenetes. Szélvihar támadt, az emberhez méltó létezés peremei bedőltek.

A kötet címadó, kisregényként is olvasható elbeszélésfüzérében az író kissé hátrébb lép, a szöveg önéletrajzi jellege elmosódottabbá lesz. Ennek oka és következménye, hogy az új munkahelyére beilleszkedő Éva története mögötti társadalmi-politikai kulissza a gyerekkori novellákhoz képest erősebben komorabban felsötétlik. A háború, az ötvenhatos forradalom, a prágai tavasz előterében zajlik boldogulni próbáló hőseink mindennapi élete. Szinte pikareszk, amit olvasunk: az államvizsgától az életvizsgáig eljutó Éva lassacsán rádöbben, hogy „a mindennapoknak ma is ilyen sötét hátországuk van”.

A rossz hír az, hogy ez a sötétség minden korban megmarad, csak éppen más-más alakot ölt. A jó hír azonban az, hogy vannak még köztünk olyanok, akiknek van kedvük és tehetségük hozzá, hogy a kincstári optimizmuson vagy pesszimizmuson túl az élet redukálhatatlan, megnevezhetetlen, olykor kibírhatatlan ambivalenciáját, az idő múlásának, az emlékek hatalmának szép és fájdalmas teljesedését felmutassák.

Végh Attila

